

A Magyar Köztársaság Szabadkai Főkonzulátusa

Pályázati felhívása

a 2013. évi Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából

Magyar Tudományosság Vajdaságban

Lakodalmi szokások Székelykevéen

Székelykeve, 2013.

Lakodalmi szokások Székelykevéen

Vajdaság legdélebbi magyar településén Székelykevéen igen érdekes lakodalmi szokásokkal találkozhatunk, melyek nagyban eltérnek más magyar lakta település szokásaitól. Sajnos évről évre vesznek el ezek a jellegzetes szokások, ezért fontosnak tartottam, hogy lejegyezzem őket, és kivizsgáljam, hogy még mennyire ismerik őket Székelykevéen, melyek azok a szokások, amelyek már elvesztek.

Székelykevéen kérdőíveket osztottam ki, hogy megtudjam, mely lakodalmi szokások vesztek el, miért, melyek még a használatosak, miben különböznek a más települések magyar lakodalmaitól, mely szokások fontosak a Székelykevéiek számára.

A lakodalom és ehhez fűződő népszokások Székelykevéen

Régen a gazdag családoknál nagyon sokat számított az, hogy a legény vagy leány milyen nemzetből való csángó-e vagy palóc, szegény vagy gazdag. A palócok gazdagabb családok voltak a csángók pedig szegényebbek, ezért igen szegény volt, ha palóc legény csángó lányba szeretett bele vagy fordítva. A szülők ilyenkor mindent megtettek, hogy szétválasszák őket.

A lakodalmat a hívogatás előzte meg, amely két héttel a lakodalom előtt, vasárnap zajlott. A vőfélyek hívogattak vőfélypálcákkal, amely egy színes szalaggal volt díszítve és egy üveg borral (ez a szokás már elveszett, nem hívogatnak vőfélypálcákkal). A vendégeket ezekkel a szavakkal hívták meg:

Dicsértessék a Jézus Krisztus, tisztelettel meghívjuk önt kedves családjával gyermekeink József és Katalin esküvőjére, melyet szombaton tartunk meg az ifjusági otthonban. Gyülekezés a háznál 13 órakkor. Tisztelettel meghívja és elvárja Péter János és felesége Julianna.

Ezután a gazdának öntenek egy pohár bort. A gazda miután megitta a bort saját borából vissza kellett öntenie, amennyit megivott.

Elkövetkezett a lakodalom hete. A gazdák ettől féltek a legjobban, mert nagyon fáradtságos volt ez a hét.

- Hétfőn volt a disznóvágás
- Kedden az asszonyok nekikezdték a kalács sütéshez.
- Szerdán és csütörtökön is a kalácsokat sütöttek, esténként pedig a nyoszolyolányok készítették a bokrétákat és díszeket krepp-papírból.
- Péntek a lakodalom előestéje volt a siratóest. Azért nevezik siratóestnek, mert a menyasszony utolsó estéjét töltötte lányként. Különböző játékokat találtak ki, hogy a menyasszony ne szomorodjon el nagyon. A vőlegény házánál felöltöztettek egy férfit cigányasszonynak, egy másikat orvosnak, és elmentek a lány házához. A cigányasszony jósolt a menyasszonynak, legtöbbször kikerekítette a dolgokat. Az orvos pedig megvizsgálta a menyasszonyt, hogy szűz-e még, és nem terhes-e. Megkínálták a vendégeket kaláccsal, itallal és fél óra ottartózkodás után távoztak.

Ez a szokás ma is megvan, csak kibővítették azzal, hogy a menyasszonyt elbújtatják a vőfélyek, és a vőlegény meg kell őt keresse, utána pedig megszökteti.

Szombat: Elkövetkezik a lakodalom napja. 13 órakor van a gyülekezés, és a vendégek fogadása. Utána a násznép muzsikaszóval megy a násznagyhoz (a násznagy a

menyasszony kereszt- és bérmaszüloje). A násznagynál elmondják a násznagybokrétát (részletek):

„Csitt- csitt csendesség, Jézus neve dicsértessék,
Tisztelt násznagyuram, hogy vannak mint vannak
Hogy szolgál az egészség, van e a házba csend és békesség.
Éljen!“

„Ma hajnalban alig, hogy felébredtünk,
Szép számban össze is gyülekeztünk
Násznagy urunk hajlékába érkeztünk
Éljen!“ ...

A vers elmondása után a nyoszolyók elvezetik a násznagyokat a menyasszonyhoz. A menyasszony legközelebbi lánytestvére pedig viszi a vőlegényinget, amit a menyasszony ajándékoz a vőlegénynek. A következő verssel adja át: (részletek)

... „Beléptem e háznak ajtaján,
Melynek piros rózsza nyilik ablakán.
Éljen!“

... „Násznagy urat kérem hivassa be vőlegényurunkat
Hadd tüzzem fel neki pici bokrétát
Szép menyasszonyunk szíve ajándékát
Éljen!“

... „Násznagy uram ha meg nem sérteném
Egy pohár bor koccintásra kérem
Én iszom a bort maga meg a vizet
Én járom a táncot maga meg csak fizet
Éljen!“ ...

A nyoszolyólány ezután eltáncolja a csárdást a vőlegénnyel, majd pedig elmennek, hogy az inget feladják rá.

Pár ital után visszaindulnak a menyasszonyhoz

A vőlegény ekkor megy a menyasszonyé. Ez idő alatt a menyasszonyt öltöztetik, de nem otthon, hanem valamelyik szomszédban. Az öltözködésben a menyasszony lánytestvérei, barátnői és nagynénije segítenek. Mikor a vőlegény a lány házához ér, mondják a szülők, hogy nem adják őt olyan könnyen, meg kell keresse a menyasszonyt.

A vőlegény vőfélyei elindulnak keresésbe a szomszédokba. Mikor megtalálják a menyasszonyt, a szomszédok sem akarják könnyen odaadni. Így a vőfélyek bor, virág és csokoládé fejében kapják csak el őt. Mikor visszahozzák a házhoz, következik a menyasszony délutáni búcsúztatója: (részlet)

... „Hozzátok fordulok drága jó szüleim,
S kik jelen vagytok rokonaim testvéreim,
Bocsásatok meg ti is az Isten nevében
Ha valaha is valamit vétette nektek
Éljen!“

„Kisérjete ti is az Isten házába,
Kérjétek az Istent értem imátkozva,
Bő áldást adjon házasságomra,
Induljunk az Isten nevében,
E nehéz utamon vezéreljen az Isten
Amen! Húzd rá!“

A vers elmondása után indul a násznép az esküvőre. A menyasszonyt a legidősebb nőtlen férfitestvére vezeti, míg a vőlegényt a lánytestvére. Elöl mennek a vőfélyek nagy énekszóval, utánnuk a menyasszony majd a vőlegény és akkor a násznagy, násznép és hátul a szülők.

Az esküvő után a násznép szétválik, és mindenki a saját házához megy, és ott vigadoznak a vacsoráig. Mivel, hogy az esküvő után az új házaspár is szétválik, ezért a vőlegény el kell menjen a menyasszonyé. A fiatalember megérkezése után hangzik el az esti búcsúztató: (részletek)

„Csitt-csitt csendesség Jézus neve dicsértessék!
Kedves vőlegényünk kéri násznagy urunkat,
Hogy jutassa kezéhez kedves menyasszonyunkat,
Mert ő magát sehol fel nem találja
Ha nincs mellette az ő kedves párja.
Éljen!“

... „Szünnyön meg most hegedük zengése,
És sarkantyúk csendülő pengése,
Mert búcsuzásomnak most leszen kezdése,
S kérem legyünk csendbe míg leszen végzése
Éljen!“

... „Most pedig hozzád fordulok drága édesapám,
Könnyeimtől nézed, mint borul el orcám,
De mielőtt apai házadból kilépek,
Tölled térdre hullva bocsánatot kérek.
Éljen!“

... „Hát hozzád mit szóljak kedves édesanyám,
Ki egykor voltál gondviselő dajkám,
Tudom, hogy fáj anyai szívednek,
Hogy most el kell váljak tölled.
Éljen!“ ...

Ekkor már együtt van a fiatal pár, és mennek a vőlegényes házhoz vacsorára. Mielőtt a házba belépnének a vőfélyek a következő dalt éneklük:

„Gyere ki te örömanya nézd mit hoztunk,
Ezért a szép menyasszonyért fáradoztunk,
Ha nem tetszik visszavisszük édesanyának,
Édesanya felnöveli gyöngyvirágnak!“

A szülők az ajtóban fogadják a fiatal párt sóval, kenyérrel és borral. A menyasszony ezzel a verssel fordul a fiú szüleihez:

„Csitt-csitt csendesség, Jézus neve dicsértessék!
Mielőtt átlépném e ház küszöbét,
Kedves anyám magához is szollanak
Engem szeressen, rám kedvetlenül soha- soha ne nézzen,
Mert fiukért elhagytam apámat, anyámat,
Fiukkal elmentem az Isten házába,
Hitünket láncával össze is kötötték,
Ezen kis reggelen házukhoz eljöttem,
Kedves anyám tartsa ki karját
S mától fogadjon fia után tulajdon lányának
Amen! Húzd rá!“

A vers után esznek a kenyérből és isznak a borból, a menyasszony pedig a borból hátra kell öntsön, hogy szerencsések legyenek a házas életben.

Vacsora előtt zajlik az ajándékszedés. Ki mit szánt a fiatal párnak, ekkor adhatja át. Ez idő alatt a vőlegény és menyasszony feláll. Minden vendégnek kikiabálják a nevét és hogy mivel ajándékozta meg a fiatal párt. Az ajándékot a nagybácsi és gazdasszony gyűjti be.

Ezután következik a vacsora, amit a vőfények és nyoszolyók szolgálnak fel szép kivarrott kötőkben. A vőfény ilyenkor minden fogásnál egy verset mond el.

„Értelmes vendégek nem üresen jöttem,
Étellel van tele mind két kezem,
De mielőtt a kanálhoz nyúlnának,
Buzgó szívvel adjanak hálát az ég urának.
Éljen!“

„Itt a finom leves amit adott a hús,
Ezért senki szíve ne legyen bús,
Nosza, muzsikások szóljon hát a virtus,
Ezzel dicsértessék a Jézus Krisztus
Amen! Húzd rá!“

A leves kihordása után a fiatalok multságba ereszkednek, nemsokára azután hozzák a paprikás:

... „Ez a tél aztán székelynek való,
Göthös muszkának torkán akadó,
Neked is jó ugye öcsém Pista.
Aki ebből eszik nem lesz szombatista
Éljen!“

„Itt a jó paprikás uraim vegyétek,
Kívánom, széles jó étvággal egyétek
Amen! Húzd rá!“

A paprikás után a fiatalok tovább mulatnak, majd következik a pecsenye:

„Itt hozok sülteket számtalan sok félét,

Ezért hát mindenki köszörülje kését,
De, hogy ki ne csorbítsa tányérja szélét,
Húzza meg a primás rekedt hegedűjét.
Éljen!” ...

És végül a finom sütemények:

„Itt a finom lisztből sokféle sütemény,
Nincs ebbe se mustár se kömény,
Cukorral végigvetve nem is olyan kemény,
Ki ilyennel él nem bántja a köszmény.
Éljen!” ...

A vacsora után kezdődik az igazi multság, táncolás reggelig. Hajnalban a vendégek már elálmosodnak, elfáradnak, haza is mennek, hogy egy picit lepihenjenek, majd reggel visszajönnek a kontyolásra. A ház, a terem ürülni kezd, s ez nem tetszik a gazdának. Ekkor a férfiak, akik reggelig ott voltak a mulatságon, abban lelik örömeiket, hogy az ágyból kiverjék a már hazatért vendégeket, kötéllel megkötözzék őket, seprűt adjanak a kezükbe, és így zeneszóval vonszolják őket (gatyában, hálóingben, úgy, ahogy voltak) vissza a lakodalomba. Gyógyulásképpen a háziak pálinkával kínálják a reggeli vendégeket (kontypálinka- pörköltcukorra öntött pálinka).

A kontyolás reggel 6-7 óra tájt kezdődik, és a menyasszony vendégei hozzák a piros ruhát, kendőt, papucsot és kötöt, amibe a menyasszonyt öltöztetik. Miután a fiatalpár felöltözik, a zenészek csárdást húznak, és ekkor mindenki végigtáncoltatja a fiatal párt.

Reggel 8-9 óra tájt szolgálják fel a reggelit, savanyú levest, szármát, sült húst és kalácsot. Vasárnap a multság délig tart.

Hétfőn a rokonság mosogatni, takarítani megy vissza a házhoz. Ez legtöbbször estig eltart, mialatt a férfiaknak újra jókedve támad a bolondozáshoz. Felöltöztetnek egy férfit menyasszonyruhába, egy nőt pedig vőlegénynek, és viszik vissza a menyasszonyt a menyasszonyos házhoz. Panaszkodnak az anyjának, hogy a menyasszony nem felel meg. Bolondoznak.

Ezzel a lakodalom véget ér.

A kérdőívek

A kérdőíveket úgy állítottam össze, hogy 4 kérdés karikázós, a többire pedig felelni kell. A kérdőívekkel az a céloom, hogy megtudjam miért került sor arra, hogy egyes lakodalmi szokások elvesztek. Azt is meg akartam tudni, hogy mely szokások veszték ki, és a falubeliek szerint melyek fognak még sokáig megmaradni. Összesen 60 kérdőívet osztottam ki Székelykevény, abból húszat 15-25 évesnek, húszat 25-40 évesnek és húszat 40 éven felettieknek.

A kérdőívek kivizsgálása

Mivel négy kérdés karikázós volt, azokat úgy dolgoztam ki, hogy százalékban mutattam ki, melyik csoport hogyan választott a feleletekből.

- a. alatt kiválóan,
- b. alatt közepesen, vagy

c. alatt egyáltalán nem.

Azokat a kérdéseket amelyekre az alanyok maguk kellett válaszoljanak sok hasonló feleletet találtam, így majd azokat leírom és a feleletek, amelyek különböznek, érdekesek azokat külön említem.

Az itt látható a táblázatban az első négy kérdést dolgoztam ki:

1. Mennyire ismeri a lakodalmi szokásokat Székelykevény?

a. Kiválóan b. Közepesen c. Egyáltalán nem

2. Ha Ön lakodalmat csinálna, hány napos lenne egy vagy kettő? 1 2

3. Tudja-e, mennyire sajátos lakodalmi szokásaink vannak? a, b, c

4. Mennyire tartja fontosnak, hogy fennmaradjanak ezek a sajátos lakodalmi szokások?
a, b, c

	15- 25 évesek			25-45 évesek			45 éven felüliek		
	Kiváló /Nagyon	Közepes	Nem	Kiváló /Nagyon	Közepes	Nem	Kiváló /Nagyon	Közepes	Nem
1.	6%	93%	0%	53%	47%	0%	67%	33%	0%
2.	40%	60%		33%	67%		33%	67%	
3.	13%	86%	0%	40%	60%	0%	67%	33%	0%
4.	73%	26%	0%	53%	47%	0%	67%	26%	6%

Az 5. kérdésre: Miért kezdtek elveszni a kétnapos lakodalmak, ezeket a válaszokat kaptam:

Túlságosan fárasztó, hosszú, sok pénzbe kerül, a fiatalok modernizálni akarják a lakodalmakat, nincs annyi szabadság, idő, gyorsan élünk, a munka, elfoglaltság miatt.

Az, hogy hosszú és fáradtságos, az igaz. Ezt magam is tapasztaltam, mikor másnap reggel vissza kell menni a lagziba, már nem annyira jó, mint az előtte való napon. Pénzük viszont régen az embereknek még ennyi sem volt, de mindent összehordtak asztaloktól, székektől kezdve egészen a kalácsba szükséges hozzávalókig. Nagyobb volt az összetartás.

ÉRDEKESÉG: Kevés az idő a szórakozásra, a fiatalok nem törődnek a szokásokkal, más szokásait tartjuk jobbnak, elhagyjuk sajátjainkat, a menyasszony már terhes nem bírja ki a kétnapos lakodalmat.

A 6. kérdésre: Soroljon fel székelykevei lakodalmi szokásokat!

Szinte valamennyi szokást leírták a dolgozatomban említettekből. Itt jegyzem meg azt is, hogy az idősebbek emlékeztek még régebbi, elveszett szokásokra, a fiatalok viszont már nem.

A 7. kérdésre: Ön szerint mely lakodalmi szokás fog még sokáig fennmaradni, eléggé különböző feleleteket kaptam.

Majdnem mindenki leírta a kontyolást. A fiatalok szerint inkább a hívogatás marad meg és a vacsora bejelentése. Amin nem is lepődtem meg, hiszen hívogatáskor a fiatalok jókat szórakoznak, ingyen isznak. Míg az idősebbek a búcsúztatókat írták, a menyasszony kikérését, keresését és vőlegényinget. Az idősebbek szeretnék, ha megmaradnának ezek az sajátos verseink is.

A 8. kérdésen: Melyek azok a szokások, amelyek már elvesztek, a fiatalok sokáig gondolkoztak, és kevesebb elveszett szokást tudtak leírni az idősebbektől.

Ezek: a kétnapos lakodalom mostanában kezdett elveszni, a hétfői visszavágó, a lánykérés, a vendégek kötéllel való visszahúzása. Itt kaptam egy érdekes választ: a másnap reggeli kontyolás is elmarad már, ami után jól lehetett „melegpálinkázni”.

ÉRDEKESSÉG: Ajándékgyűjtéskor a bemondás, szármacsavarás, rozmaring-bokréta készítése, asztalok székek gyűjtése, vőfélypálca.

A 9. kérdésre: Mikor kezdtek kiveszni egyes szokások?

A válaszok a 4,5 éve, a 10 éve, a 21. században illetve a 2000 környékén válaszok alapján az átlagot a tíz év körüli távlatban határoznám meg.

És egy kitűnő választ emelnék ki: „Amikor Székelykevéen az első ember megcsinálta az egy napos lakodalmat.”

A 10. kérdésre: Ön szerint miért hagynak ki egyes lakodalmi szokásokat az eseményekből?

A válaszok a modernizálásra, a kényelmességre utalnak, pénz miatt, hogy gyorsabban vessenek véget az egésznek. De egyes válaszadók szerint azért, mert lassan feledésbe merülnek.

ÉRDEKESSÉG: A sok filozófia miatt, egyszerűsítünk, egybe van a lakodalom és már a keresztelő is, együttélés miatt.

Vagy: „Amióta bejöttek a magánvállalkozók és nem adnak elég szabad napot, hogy két hétig készülődjünk.”

A 11. kérdésre pedig: Miben különböznek a többi lakodalmaktól?

Sokan a 9-es kérdés alatti válaszokat írták. Felemlítették, hogy nálunk nincs menyasszonytánc, és az új pár első tánca sincs.

Ma, amikor falum a megmaradásával küzd, hiszen fiatalok, családok a jobb megélhetőség reményében elhagyják Székelykevét, tény, hogy a legdélebben fekvő Aldunai székely települések (Sándoregyháza, Hertelendyfalva, Székelykeve) néhány évtized múlva elvesznek majd – és ez igen fájó. Ennek ellenére, erősen ragaszkodunk szokásaink megőrzéséhez, hisz szigetként élő magyar falunak megmaradni csak úgy lehet, ha féltve őrizzük nyelvünket, szokásainkat, tájszólásunkat, hagyományainkat.

A dolgozatom is azt bizonyítja, hogy mindaddig van remény, amíg fiataljaink, fontosnak tartják, hogy mindezt megőrizték.

Őseink öltözete a lakadalomban

Mulató a székelykevei lakadalomban készült 1954-ben

Első képen balról látható a menet a templomból, ezután válnak szét a fiatal párok, második képen látható a vőlegénying vivése a házhoz, harmadikon pedig a menyecske és a férj táncát láthatják az átöltözés után. Ez az esemény napjainkban éjfél után történik, de hat évvel ezelőtt még kora reggel volt.

Források:

- Kiss Imris bácsi (adatközlő, 67 éves) – kovács elbeszéléséből
- Mert Anna (adatközlő, 65 éves) elbeszéléséből
- Papp Mária – székelykevei Kultúr egyesület-vezető összegyűjtött anyagából
- Csibi Krisztina, Bukovinai Székely Szövetség elnökének összegyűjtött anyagából
- Sebestyén Ádám: Bukovina székelység tegnap és ma – Kiadja a Tolna megyei Könyvtár, Szekszárd, 1989.

Kérdőívek

Lakadalmi szokások Székelykevéen

Kérem a kitöltő alanyt, hogy karikázza be vagy válaszoljon a feltett kérdésekre lakadalmi szokásokkal kapcsolatban. A kérdőív anonim.

Neme:

a. Férfi

b. Nő

Életkora: _____

1. Mennyire ismeri a lakadalmi szokásokat Székelykevéen?

a. Kiválóan

b. Közepesen

c. Egyáltalán nem

2. Ha maga lakadalmat csinálna hány napos lenne egy vagy kettő?

1   2

3.

a. Kiválóan

b. Közepesen

c. Egyáltalán nem

4. Tudja-e mennyire egyedi lakadalmi szokásaink vannak?

a. Kiválóan

b. Közepesen

c. Egyáltalán nem

5. Mennyire tartja fontosnak, hogy fennmaradjanak ezek az egyedi lakadalmi szokások?

a. Nagyon

b. Közepesen

c. Egyáltalán nem

6. Maga szerint miért kezdett elveszni a két napos lakadalom?

---

7. Soroljon fel Székelykevei lakadalmi szokásokat!

---

8. Melyik szokás fog még sokáig fennmaradni a lakadalmi szokások közül?

---

9. Soroljon fel olyan lakadalmi szokásokat, amelyek már elvesztek!

---

10. Mikor kezdtek elveszni egyes szokások?

---

11. Maga szerint, miért hagynak ki manapság egyes lakadalmi szokásokat, miért vannak elveszőben a székely lakadalmi szokások?

---

12. Miben különböznek a székelykevei lakadalmi szokások a többi bukovinai székely faluk és magyar lakadalmaktól?
